

A 2012-es regensburgi EARLI JURE Konferencia

„A tanulás Odüsszeiája: Új horizontok felfedezése a tanulás és tanítás területein” (*A Learning Odyssey: Exploring new Horizons in Learning and Instruction*) – ezt a központi témát választotta a 2012. július 23. és 27. között megrendezett nemzetközi konferencia, az EARLI JURE (*The Junior Researchers of EARLI*), amelyen a világ 29 országából vettek részt a neveléstudománnyal foglalkozó doktoranduszok. A konferenciának Németország Duna-parti nagyvárosa, Regensburg adott otthont, melynek egyetemén a szakmai előadások mellett 17 magas színvonalú műhelyfoglalkozás is várta a fiatal kutatókat.

Az EARLI és az EARLI JURE

A legelső, még meghívásos EARLI konferenciát 1985-ben rendezték meg a belgiumi Leuvenben. A 150 fő részvételével megvalósuló konferencián döntöttek úgy a szervezők, hogy létrehozzák az EARLI-t (European Association for Research on Learning and Instruction), a tanítás-tanulás kutatásának legjelentősebb európai szervezetét, melynek első elnöke Eric De Corte, a Leuveni Egyetem Oktatáspszichológiai Központjának vezetője volt 1985 és 1989 között. A szervezet létrehozásának egyik legfontosabb célja az volt, hogy elősegítse az Európában neveléstudománnyal foglalkozó kutatók közötti kapcsolatok kialakulását, megerősítését (az EARLI létrehozásáról lásd bővebben: Csapó, 1997; Csikos, Józsa, Korom és Tarkó, 1997). A társulás 1991 óta jelenteti meg saját folyóiratát, a *Learning and Instruction* (*Tanulás és Oktatás*), amely az elmúlt két évtizedben Európa legrangosabb, valamint nemzetközi szinten is vezető pedagógiai folyóiratává nőtte ki magát (a folyóiratról bővebben lásd: Molnár, 1997). A szervezet megalakulásának 25. évfordulóján, 2005-ben indították útjára újabb folyóiratukat, az Educational Research Review-t, amely az utóbbi évek során szintén Európa és a nemzetközi ranglista élére került.*

1995-ben a hollandiai Nijmegenben megrendezett hatodik EARLI konferencián született meg az a kezdeményezés, hogy a PhD-hallgatók és a doktori fokozatot két évnél nem régebben megszerzett fiatal kutatók az EARLI-n belül létrehozzák saját szervezetüket. A következő, 1997-es athéni EARLI konferencián szervezték meg először a „Kutató hallgatók napját” (Research Students’ Day) a különböző konferencia-műfajok (forum, műhelymunka) keretében, ahol három témakörben (kommunikáció, metakogníció, tanulási környezet) kilenc hallgató tartott előadást.

Az EARLI tagok száma a megalakulástól kezdve folyamatosan növekszik. 1987-ben 300 körüli volt a létszám. A legtöbben az akkori NSZK-ból (62), Hollandiából (46) és Spanyolországból (23) csatlakoztak a szervezethez, a magyar tagok száma kettő volt

* A tudományos folyóiratok szakmai elismertségének számszerű mutatója az impaktfaktor, amelyet a folyóiratok idézettsége alapján határoznak meg (hivatkozási index). Ezen mutató szerint a *Learning and Instruction* a nemzetközi szinten megjelenő 203 szakfolyóirat közül a 2., míg az *Educational Research Review* a 9. helyen áll az Education and Educational Research (Oktatás és Pedagógia Kutatások) kategóriában.

(Csapó, 1997). 2001-ben a már több, mint 1300 tag közé egyre nagyobb számban csatlakoztak PhD-hallgatók is. 2008-ra az EARLI-tagok száma Európa 40 országából mintegy 2000-re emelkedett, jelenleg a világ 56 országából 2339-en tagjai a szervezetnek. Ezzel párhuzamosan a JURE tagok száma is évről évre jelentősen nő, most 600 körül van. A két szervezet együttesen prezentálja évenkénti tudományos konferenciáit, kétévenként az EARLI konferenciát, illetve a hozzá kapcsolódó JURE előkonferenciát. Szintén két-évente rendezik meg önállóan is az EARLI JURE-t, a Fiatal Európai Kutatók Nevelés-tudományi Konferenciáját. A JURE mellett további speciális érdeklődési csoportok, SIG-ek ('Special Interest Groups') alakultak és alakulnak folyamatosan. Minden EARLI tag annyi SIG-nek lehet tagja, ahánynak csak szeretne (az EARLI szervezeti felépítéséről és működéséről bővebben lásd: Korom, 2001; Molnár, 2001). Jelenleg 22 SIG működik, az egyik legújabb kutatási terület az Idegtudomány és Oktatás (Neuroscience and Education), amelyhez kapcsolódóan 2010 júniusában Zürichben első alkalommal konferencia szervezésére is sor került *Educational Neuroscience: Is it a field?* központi témával. Szintén Zürichben szervezték meg első alkalommal az EARLI SIG-hez kapcsolódóan a JURE előkonferenciát (1st EARLI SIG 18 Pre-conference for Junior Researchers) 2012 augusztusában *Tips & tricks for methodological issues and statistical, analyses in educational effectiveness research* címmel.

A JURE konferenciák az első időszakban, 1995-től 1999-ig csupán a kétévenkénti EARLI előkonferenciájaként működtek. 1995-ben Hollandiában rendezték meg először, ezt követte Görögország és Németország. A JURE előkonferenciák – melyek témái mindig kapcsolódnak az EARLI témáihoz – rövidebbek, mint a kétévenkénti önálló konferenciák. Az utóbbiakat hosszabb időtartamuk miatt 'research schools'-nak, kutatási iskoláknak is nevezik, ugyanakkor az előkonferenciákon is indítanak műhelyfoglalkozásokat a doktoranduszok számára.

Az első önálló JURE konferenciát ('research school'-t) Barcelonában szervezték 2000-ben. A szervező országok között található Hollandia (2002), Törökország (2004), Észtország (2006), Belgium (2008), illetve Németország (2010 és 2012). Az öt napig tartó konferenciákat a fiatal kutatók számára indított igen magas színvonalú szakmai kurzusokkal bővítik, valamint az amúgy is gazdag programot nemzetközileg elismert kutatók előadásával színesítik. A konferencián lehetőséget nyújtanak arra is, hogy a doktoranduszok levezető elnöki és moderatori feladatokat vállalhassanak, amellyel hasznos tapasztalatokra tehetnek szert a további tudományos fórumokon való szereplésekhez.

A 2008-as, Leuvenben rendezett JURE konferencián a szervezőbizottság új értékelési rendszert vezetett be. Egy tapasztalt kutató mellett többé-kevésbé hasonló témakörben előadó doktoranduszok párosai bírálják egymás szakmai munkáit kvalitatív és kvantitatív szempontok alapján, ami megkívánja az azonos szekcióban előadó doktorandusz kutatási területének ismeretét. A bírálóknak két-három olyan kérdéssel is készülni kell, melyek a másik doktorandusz előadásával kapcsolatosak. Az előadások után ezeket a kérdéseket teszik fel először a szakmai konzultáció/vita elindításához. Ez az eljárás ('peer-review process') eredményesnek és hatékonyan bizonyult, nagymértékben hozzájárul a fiatal kutatók módszertani ismereteinek bővítéséhez, valamint szakmai kapcsolataik nemzeti szintű kiépítéséhez.

A 2010-es frankfurti JURE konferencián további újításokat vezettek be. A doktoranduszok három műhelyfoglalkozáson vehettek részt a felkínált 15-ből. Három kiváló előadó, Tamara van Gog, Helen Cowie és Csapó Benő oktatáskutató előadását hallgathatták meg a résztvevők. JURE konferenciához először csatlakozott az EARLI SIG, képviselőivel a doktoranduszoknak a kávészünetekben lehetőségük nyílt a találkozásra, beszélgetésre. Ezen a konferencián vezették be azt az újítást is, hogy az EARLI konferenciákhoz hasonlóan különböző díjakat adtak ki a legjobb prezentáció, legjobb poszter, a legjobb kerekasztal-vita, illetve a legjobb IKT-demonstráció kategóriákban.

Az ilyen típusú tevékenységek évenkénti megszervezése a doktoranduszok számára egyedülálló: nincs másik olyan nemzetközi szervezet, amely hasonló lehetőségeket kínálna a PhD-hallgatók számára a tanítás-tanulás területén a kutatói képességeik fejlesztésére. Az EARLI JURE évről évre olyan alkalmakat nyújt a fiatal kutatók számára, ami

A JURE konferenciákra jellemző, hogy a kutatások fő fejlődési folyamatait tekintve a legfontosabb tájékoztató forrásul a plenáris előadások szolgálnak, amiket különböző tudományterületekről meghívott, nemzetközileg elismert kutatók tartanak. A résztvevők szakmai anyagait három formában prezentálhatják: előadás ('paper session') vagy poszter formában, illetve a kerekasztal-szekciók keretein belül. Az előadások tematikus szekciók szerint kerülnek bemutatásra, egy szekcióban egymás után három prezentációt hallgathatunk. Mindegyik előadás után lehetőség adódik kérdések feltételére, építő jellegű kritikák, javaslatok megfogalmazására.

arra bátorítja őket, hogy aktívan vegyenek részt a nyári iskolák és az előkonferenciák szervezésében, alakításában. A találkozók során megvalósuló szakmai műhelyfoglalkozások, előadások, valamint a közöttük lévő kávészünetek és egyéb más informatív interakciós felületek kiváló lehetőséget nyújtanak a kutatói ismeretek bővítésére, valamint a nemzetközi kapcsolatok kiépítésére, a nemzetközi tudományos közösségbe való integrálódásra.

A poszter-szekciók során a levezető elnök közreműködésével a résztvevők poszterről poszterre haladva ismerkednek meg a beadott munkákkal. A néhány perces szóbeli prezentáció csak a téma lényegi kiemelésére, a főbb eredmények bemutatására szolgál. Az érdeklődők további információkat találhatnak a helyszínen elvihető, vagy akár elektronikusan utólag is elküldhető handoutban. A poszter-prezentációk után természetesen lehetőség nyílik megvitatni az előadókkal és a résztvevőkkel a bemutatott témákat. A kerekasztal-szekciókban olyan kutatások kerülnek megvitatásra, amelyek jelenleg is megvalósítás alatt állnak. Ez az interakciós fórum kiváló felület arra, hogy a kutatók hasznos, építő jellegű szakmai kritikákat kapjanak kutatásuk részeredményeik és módszertani kérdéseikről (a konferenciáműfajok bemutatását lásd bővebben:

Csikos, 1997). A sokszínű szakmai programot kiegészítik a fogadások, közös kirándulások, városnézés. A konferencia hivatalos szakmai programjának további része a megnyitó és a záróceremónia is.

EARLI JURE konferencia Regensburgban

Németország egyike a szervezetbe legtöbb tagot delegáló országoknak. Eddig három alkalommal szervezett JURE konferenciát: 1999-ben Gotheburgban a harmadik, 2001-ben Freiburgban az ötödik, majd 2010-ben Frankfurtban pedig a tizennegyedik konferenciát *Connecting Diverse perspectives on Learning and Instruction: A Conference of Synergy* címmel.

A 2012-es JURE konferenciára 29 európai és Európán kívüli országból érkezett közel 140 résztvevő. A szakmai anyagok bemutatása 46 szekcióban történt, ahol 136 előadást hallgathattak meg a doktorandusz hallgatók. Legmagasabb számban a tanulmányok ('paper presentation') fordultak elő, 26 szekcióban 50 prezentáció. A konferencia során

10 szekcióban 60 poszter bemutatóra, valamint szintén tíz szekcióban 26 kerekasztal-megbeszélésre került sor. Rendkívül változatos témák közül válogathattak a hallgatók. Az 1000 szavas összefoglalókat az idei konferenciára 2011. december 22-ig lehetett online feltölteni, az elfogadásról való döntés 2012. január 31-ig érkezett meg. Amennyiben ez elfogadásra került, egy bővebb összefoglalót is el kellett küldeniük a résztvevőknek, melyekről aztán egy tapasztalt kutató, valamint egy másik résztvevő szakmai véleményét fogalmazott meg. A konferenciához kapcsolódóan a szervezők a honlapon (www.earli-jure2012.org), illetve a Facebook, Twitter és LinkedIn közösségi oldalakon folyamatosan tájékoztatták az érdeklődőket.

Plenáris előadások

Az idei JURE-n négy nemzetközileg is elismert professzor tartott előadást. A konferencia nyitó előadását Prof. Dr. Jos Beishuizen tartotta, aki tagja az EARLI Végrehajtó Bizottságának, emellett 2009-ben az EARLI Konferencia elnöke volt Amsterdamban. Előadása a *Megértés és részvétel a diákok közösségében (Understanding and Participation in Communities of Learners)* címet viselte, legújabb kutatásának (Sparkling School Project) eredményeit mutatta be a PhD-hallgatóival közösen folytatott kísérleteiről a magyarázó szövegek megértésével kapcsolatban. Munkatársaival együttműködve egy amsterdami középiskolában tanulmányozták, hogyan tanulnak a diákok olyan tudományos kísérletek esetében, melyeket nem tanár, hanem tanulói közösség vezet. Karl Steffens-szel együtt arra nézve próbálták meg következtetéseket levonni eredményeikből, hogy hogyan szabályozzák a diákok saját tanulási folyamataikat egy IKT-val támogatott tanulási környezetben. Jos Beishuizen szerint a 2012-es JURE központi témája – *Új horizontok felfedezése a tanulás és oktatás területén* – kihívást jelent a fiatal kutatók számára, akiknek újításai motorként működnek az EARLI közösségén belül.

Prof. Dr. Katharina Scheiter tartott előadást a konferencia másnapján. 2009-ben ő volt az Erik de Corte-díj nyertese, amit fiatal, ígéretes kutatóknak ítél az EARLI. Szintén ő a koordinátora a SIG 2-nek, amely a szöveg és ábrázolás megértésével foglalkozik (Special Interest Group 2: Comprehension of Text and Graphics EARLI). Kutatása arra fókuszál, hogy a tanulók hogyan alkalmazzák a különböző ábrázolási típusokat (szövegek, ábrák, diagramok, egyéb animációk) a tudás megszerzése érdekében.

A következő napon Prof. Dr. Erno Lehtinen tartotta meg előadását, aki 2009-ben elnyerte az EARLI Oeuvre-díját, 2007-ben nyertese volt az EARLI Legkiválóbb Publikációja címnek, valamint tagja (1989–1993), választott elnöke (1999–2001), majd elnöke (2001–2003) volt az EARLI Végrehajtó Bizottságának, jelenleg a turkui egyetem professzora. Magyarországon is járt meghívott előadóként az I. és a X. Országos Neveléstudományi Konferencián. Előadásában bemutatta kutatásainak eredményeit, melyek célja a tanulásban bekövetkező minőségi változások megismerése a kora gyermekkori fejlődéstől egészen a különböző felnőttkori munkahelyi szituációkig. Kutatásának hosszú távú célja annak megértése, hogy a tanulásban szerepet játszó mikro-szintű kognitív struktúrák, a tudás kulturális modelljei, valamint a különböző motivációs aspektusok hogyan vezetnek magas szintű szakértelemhez, vagy épp ellenkezőleg, tanulási nehézségekhez.

A közelmúltban az EARLI Végrehajtó Bizottsága felkérte Erno Lehtinent, hogy készítsen tervet egy új on-line EARLI folyóirat elindítására, melynek címe *New Approaches in Learning Research*. A kezdeményezés egybeváág a 2012-es JURE konferencia témájával is, amely egyben rávilágít a fiatal kutatók néhány különösen fontos feladatára, az új elméleti és módszertani horizontok keresésére.

A 2011-es exeteri EARLI konferencia egyik kiemelt területe az idegtudományok és az oktatás kapcsolatának vizsgálata, ahol a plenáris előadás mellett még további hét prezen-

táció is elhangzott ebben a témában (Bacsa, 2011). A JURE konferencia utolsó plenáris előadása, illetve az egyik szakmai műhelyfoglalkozás is ezzel a témával foglalkozott. A plenáris előadást Prof. Dr. Bert de Smedt tartotta, aki a 22. SIG (Idegtudomány és Oktatás) koordinátora, valamint segédprofesszora a leuveni Katolikus Egyetem Neveléstudományi és Pszichológiai Karának. Elsődleges kutatási területe a gyermekek matematikai készségeinek vizsgálata. Agyi képalkotó eljárásokat alkalmazva kutatásai arra irányulnak, hogy a gyermekek hogyan fejleszthetik leginkább aritmetikai képességeiket, valamint hogy mely neurokognitív mechanizmusok az alapjai fejlődésüknek. Kutatásának célja, hogy integrálja a kognitív idegtudományt a pedagógiai kutatásokkal.

Műhelymunka-foglalkozások

Az idei JURE Konferencián az eddigi legtöbb, 17 szakmai műhelymunka-foglalkozás közül választhattak hármat a résztvevők, ezeket öt különböző csoportba rendszerezték: (1) Kvantitatív módszerek: Longitudinális adatelemzés; Strukturális egyenletmodellezés kezdők és haladók számára; A többszörös regresszióanalízisen túl; Metaanalízis a tanítás-tanulás folyamatának kutatásában. (2) Kvalitatív módszerek: Kvalitatív szintézis a neveléstudományban. (3) Statisztika és programozás: R Programozás; Matlab: Átfogó eszköz a kvantitatív adatok összegyűjtésére és elemzésére. (4) Új módszertani irányok: Idegtudomány az oktatásban: jelenlegi kutatások és tendenciák; Szemmozgás-elemző vizsgálatok a neveléstudományi kutatásokban kezdők és haladók részére; Viselkedéses vizsgálatok tervezése E-Prime-mal kezdők és haladók részére. (5) Kutatóvá válni: Ismerkedés az EARLI-vel, EARLI kiadványok és üzleti találkozók; Tudományos folyóiratok publikációs lehetőségei; A Springer Kiadó; Neveléstudományi folyóiratok elérhetősége.

A különböző műhelymunka-foglalkozások kiváló terepet szolgáltattak arra, hogy a fiatal kutatók bővítsék szakmai ismereteiket és megvitathassák a felmerülő kérdéseiket egymással és a területek szakértőivel. Jelen írásunkban nem célunk, hogy részletesen foglalkozzunk az összes műhelymunka-foglalkozással, azonban néhány műhely bemutatása is elegendő ahhoz, hogy érzékelhetővé váljon azok magas szakmai színvonala, valamint gyakorlati haszna a neveléstudománnyal foglalkozó kutatók számára.

Az idegtudományok és az oktatás kapcsolatának korábbi kutatásairól és jövőbeli irányairól tartott műhelymunka-foglalkozást Meno van der Schoot a konferencia első napján. Meno van der Schoot az amsterdami Vrije Egyetem Oktatási Idegtudományi Karának professzora. A műhely központi kérdése az volt, hogy mi módon lehetséges hidat építeni a kognitív idegtudomány és a neveléstudomány közé, valamint azonosíthatóak-e a témakörben általános alapelvek és mechanizmusok.

A szemmozgás-vizsgálatok alkalmazása a neveléstudományi kutatásokban – Using Eye-tracking in Educational Research címen tartott szakmai műhelyfoglalkozást Tamara van Gog és Halszka Jarodzka. A szemmozgás elemzése egyre népszerűbb módszertani eszköz. Segítségével például egy olvasási feladat megoldása során nyomon követhetjük a pislogást ('blinks'), a fixációkat, a fixációk közti ugrásokat, vagyis a sakkádokat ('saccade'), valamint a pupilla méretének változásait is ('pupil dilations'). A kezdő csoport foglalkozásán bemutatásra került a szemmozgás-elemzés ('eye-tracking') elméleti, pszichológiai és technikai háttere, a vizsgálati eszközök különböző típusai és a vizsgálatok céljai, alkalmazásuk különböző módjai. Ugyanakkor a szemmozgás-elemzés nem csupán pedagógiai kutatási eszköz, hanem olyan lehetőség, amivel elősegíthetjük a diákok tanulási fejlődését is. A haladó kurzus résztvevőinek alkalmuk volt arra, hogy a szemmozgás-elemzéssel kapcsolatos kérdéseikre választ kapjanak, valamint annak megvitatására is, hogy hogyan tudják beépíteni ezt a technikát saját kutatásaikba. A kutatási

terület népszerűségét jelzi, hogy a szemmozgás-elemzéssel a JURE konferencia folyamán a kurzusok mellett a *Text and Graphic Comprehension: Eye-Tracking Approaches* szekció is foglalkozott.

Közösségi programok, kapcsolatépítés

Az idei regensburgi JURE konferencián számos lehetőséget biztosítottak a nyári kurzusok résztvevőinek különböző közösségi programokra, ismerkedésre. A hétfői előadások utáni szabadprogram fogadással kezdődött, valamennyi résztvevő együtt tölthetett egy nagyszerű estét a kampuszon. Kedden este kiválóan megszervezett városnéző túrákon vehettek részt a doktoranduszok, több különböző program közül válogathattak: Regensburg, az Unesco Világörökség része, Felfedezések a történelmi belvárosban, A Neufarrplatz dokumentálása, Középkori séta, valamint Castra Regina (az ókori Regensburg). A JURE 2012 résztvevőinek lehetősége nyílt arra is, hogy az előadások szüneteiben párbeszédet kezdeményezzenek a workshopok szakmai vezetőivel, illetve a meghívott előadókkal (Coffee session with our VIPs). A konferencia során alkalom nyílt megismerkedni a Springer és az Elsevier Kiadók kiadványaival, emellett kapcsolatot teremteni a kiadókkal. A JURE konferencia az idei évben volt a leghosszabb, öt napig tartott, elsősorban a szakmai műhelyfoglalkozások bőséges választéka miatt. A konferencia zárónapján kutatásaik finanszírozását elősegítő lehetőségeket mutattak be a fiatal kutatók számára.

A magyar résztvevők

Magyarországot öt PhD-hallgató képviselte, melyből négy fő a Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola, egy pedig a Szegedi Tudományegyetem Földtudományok Doktori Iskola hallgatója.

Molitorisz Anikó (témavezetője Csikos Csaba) kutatásában a tankönyvolvasási stratégiák használatának tudatosságát vizsgálta. Kutatása során tizenegyedik évfolyamos tanulókat kérdezett meg arról, hogyan gondolkodnak a Mokhtari és Reichard (2002) szerzőpáros nevéhez fűződő Metacognitive Awareness of Reading Strategies Inventory (MARSIS) kérdőív magyar nyelvre adaptált változatának (*Kelemen és Molitorisz*, 2009) kitöltése közben. Pásztor Attila (témavezetője Csapó Benő) előadásában egy induktív gondolkodást fejlesztő játék hatékonyságát hasonlított össze számítógépes és 'face-to-face' környezetben. Szabadi Magdolna (témavezetője Zsolnai Anikó) a szociális kompetencia érzelmi elemeinek egy zeneterápiás eszközöket használó, tanár szakos hallgatók körében végzett tréningprogrammal történő fejlesztését mutatta be, Buzás Zsuzsa (témavezetője Kerek Ferenc) a hangszertanulás lehetséges transzferhatásait vizsgálta a zeneművészeti szakközépiskolai diákok körében. Kádár Anett (témavezetője Farsang Andrea) poszter-prezentációjában a földrajz tantárgy oktatása és tanulása során megjelenő tévképzetek kialakulásának hátterét, valamint a földtudományi fogalmak hatékony tanításának lehetőségeit vizsgálta az általános iskola 3. osztályától a középiskola 11. osztályáig. Két előadó (Buzás Zsuzsa és Pásztor Attila) levezető elnöki feladatokat is vállalt az Influence of Gender on Teaching and Learning, illetve a Methodological Advances to the Study of Students szekciókban.

Befejezésül

Az EARLI 1985-ös megalakulása óta folyamatosan bővül, napjainkra minden kétség nélkül nevezhetjük Európa legnagyobb pedagógiai szervezetének. Az EARLI szárnyai alatt létrejött JURE az elmúlt években szintén jelentősen gyarapította tagjainak létszámát, valamint működése során mára már számos olyan eljárást vezettek be, amelyeket csak a legnagyobb nemzetközi konferenciák mondhatnak magukénak. Emellett a JURE találkozók egyúttal nyári iskolák is, hiszen évről évre egyre szélesebb műhelymunka-foglalkozások várják a résztvevőket.

Összegzésül elmondható, hogy a regensburgi EARLI JURE konferencia kiváló alkalom volt a fiatal kutatók számára, hogy bővítsék szakmai ismereteiket, valamint hogy integrálódjanak a nemzetközi tudományos közösség vérkeringésébe. A szakmai fórumok mellett az előadások és szekciók szüneteiben, a különböző kulturális rendezvényeken olyan szakmai ismeretségek és barátságok alakulhattak ki, amelyek alapvetően meghatározhatják egy kutató későbbi pályafutását.

2013. augusztus 27–31. között szintén Németország szervezi meg a 17. EARLI konferenciát Münchenben, melyhez előkonferenciaként kapcsolódik a JURE pre-konferencia *Responsible teaching and Sustainable learning (Felelősségteljes tanítás és fenntartható tanulás)* címen augusztus 25–27. között. Bízunk benne, hogy Münchenben, valamint az elkövetkező EARLI konferenciákon egyre nagyobb arányban képviseltetik magukat a hazai kutatók, és lehetőségük adódik az eddigiekben említett előnyök kiaknázására.

Irodalomjegyzék

Bacsa Éva (2011): Exeter fogadta 2011-ben az oktatókutatókat. *Iskolakultúra*, 12. 4. sz. 67–74.

Csapó Benő (1997): A tanulás és oktatás kutatása mint önálló tudományág. *Iskolakultúra*, 7. 12. sz. 3–13.

Csikos Csaba (1997): Az EARLI konferenciák szerepe a tudományos életben. *Iskolakultúra*, 7. 12. sz. 96–99.

Csikos Csaba, Józsa Krisztián, Korom Erzsébet, Tarkó Klára (1997): Egy formálódó tudományos közösség. *Iskolakultúra*, 7. 12. sz. 108–117.

Korom Erzsébet (1997): Az EARLI szervezet és működése. *Iskolakultúra*, 7. 12. sz. 93–96.

Molnár Edit Katalin (1997): Az EARLI folyóirata: Learning and Instruction. *Iskolakultúra*, 7. 12. sz. 118–120.

Molnár Gyöngyvér (2001): Az EARLI kilencedik konferenciája. *Iskolakultúra*, 11. 11. sz. 59–64.

Buzás Zsuzsa

Kecskeméti Főiskola Tanítóképző
Főiskolai Kar

Pásztor Attila

Szegedi Tudományegyetem,
Neveléstudományi Doktori Iskola